

Skaper kultur attraktive steder?

KNUT VAREIDE

OG LARS UELAND KOBRO

TF-notat nr. 1/2012

TF-notat

Tittel:	Skaper kultur attraktive steder?
TF-notat nr:	1/2012
Forfatter(e):	Knut Vareide og Lars Ueland Kobro
Dato:	1.1.2012
Gradering:	Åpen
Antall sider:	30
Framsidedfoto:	Illustrasjonsfoto
ISBN:	978-82-7401-490-9
ISSN:	1891-053X
Pris:	120,-
	Kan lastes ned gratis som pdf fra telemarksforskning.no

Prosjekt:	Norsk kulturindeks
Prosjektnr.:	20110082
Prosjektleder:	Karl Gunnar Sanda
Oppdragsgiver(e):	Telemarksforskning

Resymé:

Med bakgrunn i at Norsk kulturindeks 2011 nå gir et kvantitativt mål på kulturbruk og kulturaktivitet i norske kommuner, utforsker notatet om vi kan finne noen sammenhenger mellom kulturnivået og hvor attraktive kommuner og regioner er for tilflytting. Når vi også korrigerer for andre faktorer som også påvirker flytting, viser ingen av analysene at kultur har noen signifikant påvirkning på nettoflyttingen. Sett i lys av rådende oppfatninger i norsk regionalpolitikk, mener vi at dette er oppsiktsvekkende: At kommuner med mye kultur ikke er mer attraktive som bosted enn kommuner med lite kultur.

Telemarksforskning, Boks 4, 3833 Bø i Telemark. Org. nr. 948 639 238 MVA

Forord

I dette notatet dokumenterer vi et arbeid hvor vi har forsøkt å finne ut om kommuner med mye kultur også er attraktive som bosted. Arbeidet er gjennomført uten ekstern oppdragsgiver. Årsaken til at Telemarksforskning har valgt å bruke egne ressurser på å lage denne rapporten er at vi ønsker å formidle noen ganske oppsiktsvekkende resultater knyttet til kulturens betydning i forhold til stedsutvikling og regional utvikling. Disse resultatene er i strid med rådende oppfatninger, både i politiske miljøer og hos mange som arbeider med stedsutvikling og regional utvikling i praksis, både i Norge og andre steder. Hvis våre funn ikke blir tilbakevist vitenskaplig, mener vi at de bør få konsekvenser for måten kultur brukes som begrunnelse for slik stedsutvikling og regional utvikling.

Notatet gir en relativt kortfattet presentasjon av funn og metoder. Det datasettet som ligger til grunn for analysene, vil kunne stilles til rådighet for alle som ønsker å sjekke resultatene.

Vi finner grunn til å presisere at våre analyser ikke er foretatt på bakgrunn av egne hypoteser om at kultur ikke "virker". Tvert om har vi i mange år delt den alminnelige oppfatningen av at satsing på kultur sannsynligvis er en plussfaktor for regional utvikling. Bildet av at så ikke synes å være tilfelle, har vokst fram nærmest som et biprodukt av våre øvrige analyser av næringsutvikling og bostedsutvikling. Bildet ble imidlertid ikke så klart som det presenteres her, før vi fikk anledning til å teste materialet statistisk. Det ble først mulig, takket være tilblivelsen av Norsk kulturindeks som ble utviklet av Telemarksforskning i løpet av høsten 2011.

Rapporten er skrevet av Knut Vareide og Lars Ueland Kobro, men i tillegg har Trine Bille og Bård Kleppe bidratt med kommentarer og innspill. Alle disse er forskere ved Telemarksforskning.

Bø, 22.12.2011

Karl Gunnar Sanda

Direktør

Innhold

Sammendrag	5
1. Troen på kulturen	7
1.1 Forestillinger om at kultur bidrar til stedsattraktivitet.....	7
1.2 Forestillinger om at kultur skaper befolkningsutvikling	8
1.2.1 Impact studies	8
2. Hvordan måle kultur?	11
3. Hva er bostedsattraktivitet?	13
4. Skaper kultur bostedsattraktivitet?	15
4.1 Test av faktorer som påvirker bostedsattraktiviteten.....	15
4.1.1 Modell med arbeidsplassvekst	16
4.1.2 Modell med arbeidsplassvekst og befolkningsstørrelse	17
4.1.3 Modell med arbeidsmarkedsintegrasjon.....	17
4.1.4 Modell med nabovekst	18
4.1.5 Modell med utdanningsnivå	19
4.1.6 Modell med boligbygging.....	19
4.1.7 Modell med ”kafelattefaktoren”	20
4.1.8 Oppsummering av modellene så langt	21
4.2 Andre forklaringsfaktorer?	22
4.2.1 Analyse av flyttinger i tidligere perioder.....	22
4.2.2 Analyse med ulike typer flytting	23
4.2.3 Analyser på regionnivå.....	25
5. Avslutning	27
Litteraturliste	29

Sammendrag

Hensikten med dette arbeidet har vært å finne ut om steder med mye kultur er mer attraktive som bosted for innflytting enn steder med mindre kultur, når vi samtidig kontrollerer for andre faktorer som kan tenkes å påvirke flyttingen.

Spørsmålet vi har forsøkt å svare på kan formuleres slik:

Vil en kommune med mye kultur ha høyere netto innflytting enn en kommune med lite kultur, når andre relevante faktorer er like?

Det har tidligere blitt lagt ned betydelig forskningsinnsats i Norge for å finne ut om kultur ”lønner seg”. Denne forskningen handlet imidlertid først og fremst om såkalte impact studies som hadde andre innfallsvinkler og metodiske perspektiver enn det denne rapporten presenterer.

Hvis det skal gi mening å hevde at kultur fører til høyere attraktivitet som bosted, vil vi måtte forutsette at steder med mye kultur vil vinne noen innflyttere på bekostning av steder med lite kultur, dersom alle andre faktorer er like. Vi kan ikke forstå hvordan vi ellers skal kunne se kvalifiserte endringer i et steds bostedsattraktivitet som følge av ”kulturnivå”.

I denne rapporten viser vi resultatene fra et antall ulike regresjonsanalyser, der vi har studert kultur sammen med et knippe andre variabler. Vi har studert forskjellige tidsperioder, vi har gjennomført analyser både av kommune- og regionnivået, og vi har sett på nettoflytting med og uten innvandring. Ingen av analysene viser at kultur har en statistisk signifikant påvirkning på nettoflyttingen.

Vi har brukt Telemarksforskings egen ”Norsk kulturindeks” som et mål for om en kommune har mye eller lite kultur. Norsk kulturindeks er sammensatt av 28 ulike indikatorer for kultur og er, etter det vi kjenner til, den grundigste kartleggingen av kultur på kommune- og regionnivå i Norge. Indeksen er ikke et nivåsmål på bruk av offentlige kulturkroner i kommunale budsjett, men snarere en samleindeks for kulturbruk og kulturaktivitet i den enkelte kommune (idrett unntatt). Se mer om Norsk kulturindeks i egen publikasjon på <http://www.tmforsk.no/publikasjoner/filer/1942.pdf>

Har vi gjennom våre analyser motbevist at kultur gir bostedsattraktivitet? Det er sannsynligvis å ta for hardt i. Vi har gjort et grundig forsøk på å finne ut om kultur påvirker bostedsattraktivitet, uten å finne en slik sammenheng. Kanskje har vi målt kultur på en feil måte? Metodene som er brukt i Norsk kulturindeks er åpne og publiserte. Kanskje er metodene feil? Har vi brukt feil modeller? Vil andre modeller vise andre resultater? Vi er åpne for en diskusjon om dette. Vi mener at resultatene fra våre analyser viser at kultur *ikke* er en viktig drivkraft for bostedsattraktivitet, dersom vi definerer attraktivitet til det å trekke til seg innflyttere, eller redusere ut-

flytting. Dersom kultur er en viktig faktor for hvor folk flytter, ville vi ha funnet spor av dette i de analysene vi har gjort.

Sett i lys av rådende oppfatninger i norsk regionalpolitikk, mener vi at dette er oppsiktsvekkende: At kommuner med mye kultur ikke er mer attraktive som bosted enn kommuner med lite kultur.

1. Troen på kulturen

Det er en utbredt oppfatning at kulturen har ringvirkninger langt utover sin egen virksomhet. I dette kapitlet skal vi oppsummere og kommentere noen slike oppfatninger av hvordan kulturen tenkes å kunne påvirke steders utvikling.

1.1 Forestillinger om at kultur bidrar til stedsattraktivitet

Det finnes en nærmest overveldende mengde påstander om at kultur bidrar til økt attraktivitet.

Et talende eksempel finner vi i Stortingsmelding 7 (2008-2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge. I kapittel 5.1.9 ”Kultur gir attraktivitet og innovasjon”, slås det fast at

Kultur er også en suksessfaktor ved utvikling av attraktive byer og steder. Folk ønsker muligheter for å oppleve kultur i nærområdet, og kulturnæringene er ofte attraktive arbeidsplasser for unge mennesker.

I tillegg til at kulturen gjør steder mer attraktive, både for å tiltrekke seg arbeidskraft, bedrifter og besøkende, hevdes det at kulturen kan gjøre næringslivet mer innovativt og omstillingsdyktig.

I en rapport fra Agderforskning, (Røed m.fl. 2009) Kulturen og det regionale Norge, heter det:

I tillegg kommer at det er blitt en bred erkjennelse av at kunst og kultur er med på å skape attraktive miljøer og er en sentral del av de regionale utviklingsstrategier både i Norge og i resten av verden. Richard Floridas teorier om utviklingen av ”den kreative klasses” rolle i den økonomiske utviklingen har bidratt til dette.

Denne oppsummeringen er ganske treffende. En lang rekke lokale og regionale rapporter og, ikke minst, strategiske næringsplaner later til å basere seg på en forutsetning om at satsing på kultur vil skape en lang rekke positive ringvirkninger. Det er liten tvil om at teoriene og publikasjonene til Richard Florida, har inspirert mange. I rapporten ”Lidenskap og levevei - en studie av utvalgte kulturnæringer i Hordaland”, utgitt av Hordaland fylkeskommune, Bergen kommune og Innovasjon Norge (Ryssevik og Grindheim, 2007) står det at ”forskningen viser at”:

Kultur trekker interesserte mennesker til byer og steder og er derfor med på å øke etterspørselen etter andre varer og tjenester som disse stedene tilbyr. I følge Richard Floridas teorier om den kreative klasse, er evnen til å tiltrekke seg høyt utdannede kunnskapsarbeidere den viktigste drivkraften i utviklingen av suksessrike byregioner. Godt utbygde

kulturnæringer og et variert og spennende kulturtilbud er blant de viktigste faktorene som kan tilføre steder slike kvaliteter.

Listen over utsagn om kulturens velsignelser kunne vært gjort mye lengre. Alt i alt, kan troen på kulturens positive virkning på regional utvikling oppsummeres i fire påstander:

1. Kultur skaper bostedsattraktivitet, eller bolyst. Det er mer attraktivt å bo på steder med mye kultur.
2. Kulturproduksjon/kulturnæringer er en vekstnæring som har vokst, og vil vokse raskere enn andre deler av økonomien.
3. Opplevelseskvaliteter bakes inn i nærmest all vare- og tjenesteproduksjon på en slik måte at det gir grobunn for å snakke om en nærmest ny økonomisk modell; den såkalte opplevelsesøkonomien.
4. Kulturen skaper innovasjon, gjennom å utnytte kreativiteten hos kunstnere og kulturutøvere. Kulturen bidrar også til innovasjon og vekst gjennom å tiltrekke kreative mennesker til stedet.

I denne rapporten vil vi konsentrere oss om å finne ut om den første påstanden kan bekreftes gjennom empiriske analyser.

1.2 Forestillinger om at kultur lønner seg

Troen på at kultursatsing skal ha merkbar positiv effekt på regional utvikling er ikke av ny dato. Av ny dato er derfor heller ikke forskning som jakter på dokumentasjon av slike effekter. Så tidlig som på 70-tallet, etter at etterkrigstidens velferdsstatsmodell stort sett var kommet på plass, fortsatte vekstpolitikken sin ekspansjon utover på kultur og fritidsområdet. Kulturpolitikken fikk et instrumentelt preg idet den ble satt i sammenheng med velferdspolitiske målsettinger. Politikken var sterkt preget av industrisamfunnets arbeidslinje; ”arbeid for velferd” med krav om at politiske strategier og satsinger på en eller annen måte skulle kunne legitimeres med at de bidro til vekstimpulser. Fra siste halvdel av 70-tallet og langt inn i vår tid har det derfor vært lansert stadig nye politiske strategier og tiltak basert på en politisk retorikk om at satsing på kultur, på kort eller lang sikt, ville ”lønne seg” og skape mer attraktive steder.

1.2.1 Impact studies

Over store deler av Europa fulgte forskere og konsulenter opp den instrumentelle kulturpolitikken med rapporter som ofte dokumenterte eventyrlig avkastning av offentlige kulturinvesteringer (Ringstad 2002). Felles for denne forskningsaktiviteten var at den knyttet seg til såkalte ”Impact studies”, eller ringvirknings- og overrislingsstudier, som de litt upresist kan oversettes med. Dessverre viste en mer uhildet og systematisk etterprøving av studiene, at de sjeldent ga hold til de mest optimistiske konklusjonene. Ofte viste det seg at studienes vitenskapelige konklusjoner

slett ikke var så entydig positive som det de ble blitt brukt som i politisk kontekst seinere. (Bille og Lorentzen 2008, Ringstad 2002)

I Norge ble det i 1988 satt i gang et stort forskningsprogram – ”Kultur og regional utvikling”(KRU-programmet) som Vestlandsforskning, Østlandsforskning og Nordlandsforskning arbeidet med sammen med fem fylkeskommuner, delfinansiert av Kulturrådet, Kulturdepartementet og Kommunal og arbeidsdepartementet (som det da het). Etter syv års forskning, dokumentert i mer enn 30 rapporter, konkluderer Georg Arnestad i oppsummeringen med at det ikke kan føres bevis for at kulturtilbud har avgjørende betydning når bedrifter eller enkeltmennesker skal bestemme seg for hvor de skal leve og arbeide. (Arnestad (red) 1995, s.118 ff) En av de andre forfatterne/forskerne som oppsummerer KRU-programmet i samme publikasjon, er like tydelig, men kanskje litt vel optimistisk på forskningens vegne når han konkluderer: ”Etter dette prosjektet vil det være få som argumenterer for offentlig regional kulturinnsats med økonomi som begrunnelse” (Bræin i Arnestad (red) 1995, s. 145).

I de nordiske land har riktignok forskningsaktivitet rettet inn mot ringvirkningsanalyser av offentlige investeringer i kultur, flatet ut. Likevel har forestillingen om at kulturell produksjon og aktiviteter har stor betydning for steders utvikling, særlig med hensyn til befolkningsutvikling, vist seg svært seiglivet i politiske og planfaglige miljøer. Den instrumentelle kulturpolitikken ser ut til å ha tatt to nye veier.

En hel del politikkkutforming både nasjonalt og regionalt, bygger på forestillingen om den såkalte opplevelsesøkonomiens vekst, som i hovedsak baseres på en generell ”teori” om overgang fra verdiskaping basert på vareproduksjon, via service til immaterielle opplevelseskvaliteter. Slike forestillinger om den såkalte ”opplevelsesøkonomien” vil ikke kommenteres ytterligere i dette notatet – det fordrer andre analyser og forskningsdesign enn det vi har lagt opp til her.

Men også en annen instrumentell kulturpolitisk retning avtegner seg, dersom man nærmere studerer praksisfeltet hvor kultur møter regionalpolitikk. Og det handler nettopp om kulturens betydning for bolyst og attraktivitet. Når folk står friere til å flytte dit de ønsker og ikke dit de må, som tilfellet var i perioden etter krigen med industrireisning og arbeidsløshet, så øker oppmerksomheten om og betydningen av steders attraktivitet betydelig. Det virker som om attraktivitet forutsettes å slå inn med dobbelt styrke i dette bildet: For det første åpner både teknologiske muligheter og bedre pendlingsmuligheter for at folk ikke trenger å bo og jobbe på samme sted. For det andre, kan arbeidstakere i større grad velge selv hvor de vil arbeide fordi arbeidsmarkedet i større grad enn før er ”selgers marked”. I begge tilfeller vil folk på flyttefot se seg om etter det gode bosted. Og i den forbindelse er det vel kultur som utmerker seg som den utløsende faktor for valg av bosted – er det ikke? ”Kultur skaper bolyst” slår KRD fast i sin informasjon om Bolyst-satsingen.

Sterkt sammenvevd med oppfatningen om at kultur skaper bolyst, finner vi postulatene om den såkalte kreative klassens preferanser. Richard Floridas analyse av hvordan arbeidstakere i frie yrker ser ut til å ”klumpe seg” i spesielt åpne og krea-

tivt stimulerende miljøer. (Florida 2002 og Florida 2008). Denne oppfatningen har satt spor etter seg i mange politiske dokumenter i hele Norge (og Europa, for øvrig). Langt ned i små bygdesamfunn har Floridas teorier vært en viktig referanseramme for kommunale planer og tiltak.

Det er med andre ord ikke lenger så mye snakk om ”economic impacts” eller ringvirkninger av kultur, slik det var for 15-20 år siden. I stedet er det stor oppmerksomhet om kulturens betydning for både produktattraktivitet, stedsattraktivitet og regional utvikling i bred forstand.

Gjennom tilblivelsen av Norsk kulturindeks (Kleppe 2011), er vi for første gang i stand til å sammenholde informasjon om flyttemønster og nivået på steders kulturproduksjon og konsum. Det er dette som gjør det mulig å trenge dypere inn i ett – ikke alle – de spørsmålene som reiser seg i kjølvannet av oppfatningene om at kultur ”lønner seg”. Spørsmålet er om det er sammenheng mellom flytting og kulturnivå i norske kommuner og regioner.

2. Hvordan måle kultur?

Norsk kulturindeks har til hensikt å måle hvilke steder som har mye kultur. Indeksen er sammensatt av en rekke indikatorer som i sum gir et godt samlet bilde av kulturtilbud og kulturaktivitet (idrett unntatt) i kommuner og regioner.

Kulturindeksen har delt kulturfeltet opp i ti områder som lar seg registrere og dermed måle, statistisk. Nå er vi naturligvis både oppmerksomme på og i mange henseender opptatt av at ikke all kultur kan eller skal måles! Dermed er ikke denne analysen en analyse av all kultur, kanskje favner vi ikke engang de viktigste elementene ved lokal kultur. Undersøkelsen må derfor tas for hva den er; en sammenstilling av målbare og sammelignbare kulturindikatorer, hvor vi beregner samvariasjon mellom disse indikatorene og målbare, sammenliknbare indikatorer for steder bostedsattraktivitet.

Hvert enkelt kulturområde i hjulet ovenfor, beskrives ved bruk av forskjellige indikatorer - 28 indikatorer til sammen. Et forskerteam ved Telemarksforskning har etter beste skjønn foretatt en vektning av de ulike indikatorene. Andre kan selvsagt være uenig i både utvalg av indikatorer og i vektningene. Metoden er dokumentert i TF-notatet **Norsk kulturindeks 2011** (Kleppe 2011).

Ettersom vi gjennom denne Kulturindeksen har fått et godt mål for kulturtilbudet og -aktiviteten til alle kommuner og regioner i landet, kan vi foreta kvantitative analyser av kulturens betydning for ulike utviklingstrekk. Norsk kulturindeks muliggjør for første gang statistisk baserte empiriske undersøkelser for å få et faktabasert grunnlag for diskusjonen om kulturens faktiske betydning for andre samfunnsforhold.

I dette notatet tar vi for oss kulturens betydning for bostedsattraktivitet. I seinere rapporter planlegger vi å analysere sammenhengen mellom kultur og innovasjon.

3. Hva er bostedsattraktivitet?

Det er ikke nok å være vakker – det er i alle fall en utilstrekkelig kvalitet for å tiltrekke seg ny befolkning for Norske kommuner og regioner. I dette kapitlet gjør vi rede for hvordan vi definerer bostedsattraktivitet.

Begrepet bostedsattraktivitet trenger en presisering. Ordboksdefinisjonen av ordet attraktiv er *fristende* eller *tiltrekkende*. Utgangspunktet for våre analyser er at et sted som er attraktivt som bosted ikke bare skal framstå som tiltrekkende med et positivt omdømme, men at det også vise at det faktisk trekker til seg innbyggere gjennom innflytting. Følgelig vil steder som er attraktive vokse gjennom innflytting, mens steder som er lite attraktive vil oppleve at antallet som flytter ut overstiger antallet innflyttere, slik at folketallet synker.

Noen vil kanskje hevde at steder som er attraktive som bosted kanskje likevel ikke vil oppleve den forventede positive flyttestrømmen av ulike årsaker. Kanskje er næringsutviklingen svak, slik at mange må flytte ut for å få arbeid. I så fall kan man sammenlikne kommuner med lik arbeidsplassutvikling. Beliggenhet i forhold til større arbeidsmarked kan også spille inn. Svaret på denne utfordringen er å korrigere analyser av attraktivitet, også for slike forskjeller. Slike korrigeringer kan vi gjøre gjennom statistiske analyser, der vi også trekker inn andre kjente faktorer som vi forventer er med på å påvirke flyttestrømmene. Det er nettopp denne metoden vi har brukt, og som vi vil presentere resultatene av i dette dokumentet.

Vil bostedsattraktivitet alltid gi seg utslag i en mer positiv flyttestrøm? Finnes det en meningsfull definisjon av bostedsattraktivitet som ikke påvirker flyttestrømmen positivt? – En del av argumentene for at kultur gir økt bostedsattraktivitet henspiller på at kultursatsing gir kvalitet til samfunnet. Skeptikere vil kunne hevde at bostedskvalitet ikke er målbart med statistisk metode. Men hvis kultur gir denne ikke statistisk målbare kvalitetsøkningen til et sted, må det da ikke være slik at denne økte kvaliteten fører til at folk i mindre grad flytter *bort* fra slike steder? Og vil det ikke også være naturlig at litt flere flytter inn?

Vi har problemer med å se at et begrep som bostedsattraktivitet kan ha noen større mening dersom en ikke mener at denne attraktiviteten *fører til noe*. At flere trekkes til stedet, eller at færre flytter ut, synes etter vår vurdering å være et brukbart mål på en slik kvalitet. Derfor mener vi at bostedsattraktivitet må føre til en positiv bedring av nettotilflytningen til steder, gitt at vi greier å kontrollere for andre faktorer. I følge et slikt resonnement må det være rimelig å forvente at kultur kan på-

vises å ha en positiv effekt på steders nettoflytting. Først dersom slike sammenhenger kan påvises, er det vitenskapelig grunnlag for å hevde at kultur fører til høyere bostedsattraktivitet.

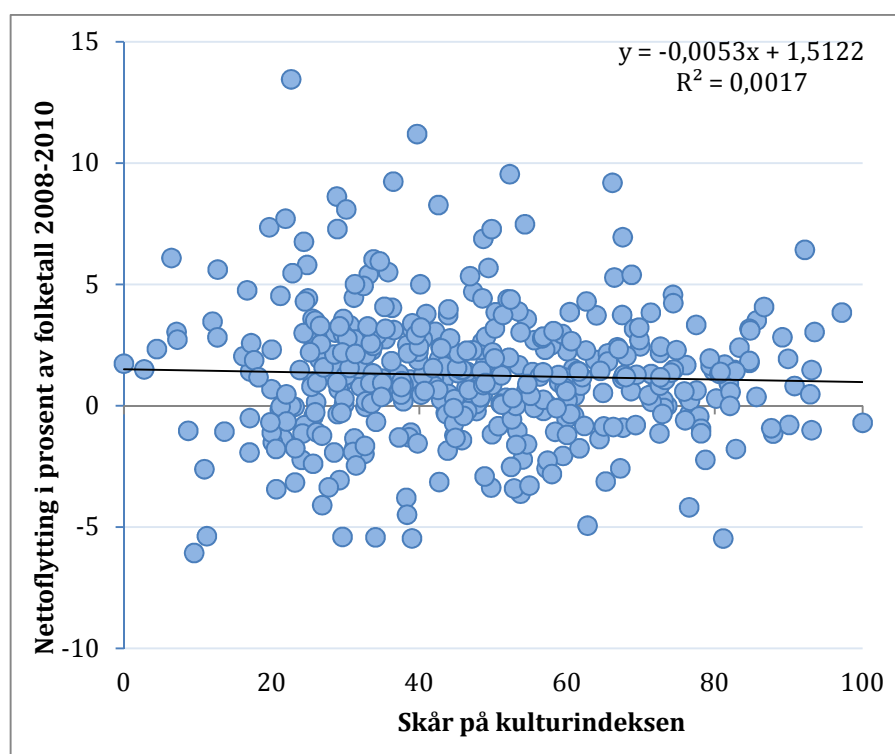
I de neste kapitlene viser vi hvordan vi har analysert nettoflyttingen til norske kommuner, for å finne ut om nettoflyttingen blir påvirket av om det er mye eller lite kultur i kommunene.

4. Skaper kultur bostedsattraktivitet?

I dette kapitlet skal vi forsøke å avdekke om kultur faktisk skaper bostedsattraktivitet, slik vi har definert begrepet i forrige kapittel. Vi forutsetter at attraktivitet som bosted har en reell påvirkning på flyttemønstre.

4.1 Test av faktorer som påvirker bostedsattraktiviteten

En første test på om kultur skaper bostedsattraktivitet vil være å se på om det er noen direkte sammenheng mellom kommuners skår på kulturindeksen og kommuners nettoflytting.

Figur 1: Kommunenes skår på kulturindeksen (horisontalt) og nettoflytting (vertikalt).

I figuren over ser vi hvordan kommunene i Norge fordeler seg med hensyn til skår på kulturindeksen fra 0 = dårligste kommune til 100 = beste kommune på den horisontale akse. Samtidig ser vi nettoflyttingen til kommuneneⁱ, inklusiv innvandring, på den vertikale akse. Resultatene av en slik enkel analyse, der vi bare ser på den direkte sammenhengen mellom kulturindeksen og nettoflytting, viser at kommunenes nettoflytting tilsynelatende er helt upåvirket av om kommunen har mye eller lite kultur. Dersom kultur er en vesentlig flyttemotivator, ville vi allerede her i det minste sett en positiv tendens i sammenhengen mellom de to variablene.

Det er imidlertid mange faktorer som er med på å påvirke flyttemønstrene. Derfor vil man kunne hevde at en slik analyse, som bare ser på sammenhengen mellom to faktorer, er alt for enkel; kulturpåvirkning vil ”drukne” i mange andre faktorer. Det er vi enige i! Arbeidsplassvekst, sentralitet, pendlingsmuligheter og boligbygging er eksempler på faktorer som i stor grad påvirker flyttemønstre og som vi derfor må ”rydde unna”.

Vi skal derfor i det følgende se på sammenhengen mellom kultur og flytting, etter at vi har korrigert for andre faktorer. Vi vil presentere de ulike modellene trinnvis, etter hvert som vi inkluderer stadig flere variabler. I de neste modellene undersøker vi nettoflyttingen i en treårsperiode; 2008-2010, for å unngå tilfeldige utslag et enkelt år.

4.1.1 Modell med arbeidsplassvekst

I denne modellen ser vi på sammenhengen mellom tre variabler: kommunenes nettoflytting, kommunenes arbeidsplassvekstⁱⁱ og deres skår på kulturindeksen.

Modellen kan uttrykkes slik:

Nettoflytting til kommune x = arbeidsplassveksten i kommune x + kulturindeksen til kommune x ⁱⁱⁱ

Når vi tester denne hypotesen gjennom statistisk analyse, får vi følgende resultat.

Tabell 1: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoflytting for norske kommuner i perioden 2008-2010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen og arbeidsplassveksten i samme periode er uavhengige variabler.

	Betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	-,0005	,930
Arbeidsplassvekst	,164	,000

Betaverdien sier noe om hvordan de ulike faktorene henger sammen med nettoflyttingen. Kulturindeksen har en betaverdi på -0,0005. Det vil si at det er en forsvin-

nende liten sammenheng mellom kommunenes skår på kulturindeksen og nettoflyttingen når vi sammenlikner kommuner som har samme arbeidsplassvekst. Sammenhengene er dessuten negativ. Det betyr at det er en svak tendens til at kommuner som skårer høyt på kulturindeksen har lavere innflytting, når arbeidsplassveksten er den samme. Signifikansnivået sier noe om hvor sterk sammenhengene er, og vil variere mellom 0 og 1. Signifikansnivået for kulturindeksen er 0,93, hvilket betyr at det praktisk talt ikke er noen sammenheng i materialet. Når signifikansnivået til arbeidsplassvekst er 0,000 betyr det at det er en klar og sterk sammenheng mellom arbeidsplassvekst og flytting. Normalt vil en kreve et nivå mindre enn 0,1 for å kunne hevde at det er en sammenheng. Andre krever at signifikansnivået er mindre enn 0,05 eller mindre enn 0,01. Her vil det variere fra forsker til forsker, og fra analyse til analyse.

4.1.2 Modell med arbeidsplassvekst og befolkningsstørrelse

Kommunenes størrelse er også en faktor som det er grunn til å trekke inn i analysene. Store, i betydningen folkerike kommuner, har gjennom mange år, hatt større tiltrekningskraft enn små kommuner.

Tabell 2: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoflytting for norske kommuner i perioden 2008-2010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen, arbeidsplassveksten i samme periode og logaritmen til folketallet er uavhengige variabler.

	Justert Betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	-,085	,058
Arbeidsplassvekst	,326	,000
Folketall	,304	,000

I denne modellen er det en klar og sterk positiv sammenheng mellom flytting til en kommune og kommunens størrelse og arbeidsplassvekst. I modellen er logaritmen til folketallet i kommunene brukt som uavhengig variabel. Samtidig er det en negativ sammenheng mellom kulturindeksen og innflyttingen. Dermed ser det ut som om det er slik at i situasjoner hvor kommuner har samme størrelse og arbeidsplassvekst, så vil kommuner som har lite kultur få størst innflytting! Fra nå av og utover bruker vi justert betaverdi, som tar hensyn til at de ulike faktorene vi legger inn i modellen er skalert forskjellig.

4.1.3 Modell med arbeidsmarkedsintegrasjon

En annen faktor som har stor betydning for innenlands flyttemønstre, er arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en kommune er integrert med arbeidsmarkedet utenfor kommunen. Arbeidsmarkedsintegrasjon er målt som summen av innpendling^{iv} i prosent av antall arbeidsplasser og utpendling i prosent av samlet sysselsetting i kommunen.

Tabell 3: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoflytting for norske kommuner i perioden 2008-1010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen, arbeidsplassveksten i samme periode, logaritmen til folketallet og arbeidsmarkedsintegrasjon er uavhengige variabler.

	Justert betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	,038	,419
Arbeidsplassvekst	,286	,000
Folketall	,187	,000
Arbeidsmarkedsintegrasjon	,308	,000

Arbeidsmarkedsintegrasjonen er sterkt positivt korrelert med flyttingen i kommunene. Den justerte betaverdien er høyere for arbeidsmarkedsintegrasjon enn folketall og arbeidsplassvekst. Arbeidsmarkedsintegrasjon kan tolkes som pendlingsmuligheter. Kommuner som har gode pendlingsmuligheter, gjennom at de ligger inntil kommuner med mange arbeidsplasser, ser dermed ut til å være attraktive. I denne modellen vil kommunens størrelse kombinert med arbeidsmarkedsintegrasjon være en erstatning for sentralitet. Det som kjennetegner sentrale områder er nettopp arbeidsmarkedenes størrelse. I denne modellen er justert betaverdi for kulturindeksen blitt positiv, men forholdet er langt fra statistisk signifikant.

Vi ser at kulturens betydning for flytting blir forskjellig alt etter hvilken modell vi bruker. Analyserer vi kulturens betydning for flytting, vil svarene endres alt etter hvilke andre faktorer vi legger inn i modellen. Dette skyldes at sammenhengene er mer komplekse enn hva slike enkle modeller fanger opp. De ulike forklaringsvariablene er ikke uavhengige av hverandre, og årsaksretningen kan også være uklar. Det er derfor nødvendig å teste ut mange modeller for å unngå feiltolkninger.

4.1.4 Modell med nabovekst

Vi har sett at kommuner med lett tilgang på et arbeidsmarked utenfor kommunen generelt har høyere innflytting. Dermed er det også naturlig å anta at arbeidsplassveksten i nabokommunene har betydning for flyttingen til en kommune.

Tabell 4: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoflytting for norske kommuner i perioden 2008-1010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen, arbeidsplassveksten i samme periode, logaritmen til folketallet, arbeidsmarkedsintegrasjon og vekst i antall arbeidsplasser i naboregioner er uavhengige variabler.

	Justert betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	,050	,282
Arbeidsplassvekst	,284	,000
Folketall	,175	,000
Arbeidsmarkedsintegrasjon	,289	,000
Nabovekst	,115	,006

Variabelen her er prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i regionen, når kommunens egen arbeidsplassvekst er holdt utenfor modellen.

Resultatet viser at vekst i nabokommuner faktisk er positivt korrelert med nettoutflyttingen til kommunen. Kulturindeksen har fremdeles en positiv justert betaverdi, men signifikansnivå på 0,282 er fremdeles ganske svakt.

4.1.5 Modell med utdanningsnivå

La oss også trekke inn en annen variabel som kan tenkes å spille inn på steders attraktivitet, nemlig utdanning. Er det slik at kommuner med høyt utdanningsnivå i befolkningen er mer attraktive enn andre? Her har vi brukt andelen av den sysselsatte befolkningen som har mer enn tre års høyskoleutdanning som indikator for utdanningsnivået.

Tabell 5: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoutflytting for norske kommuner i perioden 2008-2010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen, arbeidsplassveksten i samme periode, logaritmen til folketallet, arbeidsmarkedsintegrasjon, vekst i antall arbeidsplasser i naboregioner og utdanningsnivå i befolkningen er uavhengige variabler.

	Justert betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	,038	,453
Arbeidsplassvekst	,282	,000
Folketall	,160	,003
Arbeidsmarkedsintegrasjon	,280	,000
Nabovekst	,117	,006
Utdanningsnivå	,035	,539

Ut fra resultatene fra regresjonsanalysen ser det ikke ut til at utdanningsnivået har noen særlig innflytelse på kommuners nettoutflytting.

4.1.6 Modell med boligbygging

Det kan være naturlig å tenke seg at boligbygging vil kunne ha innflytelse på nettoutflyttingen til en kommune. Vi utvider dermed modellen ytterligere med å ta med en indikator for boligbygging: Antall fullførte boliger i perioden pr innbygger.

Tabell 6: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoflytting for norske kommuner i perioden 2008-1010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen, arbeidsplassveksten i samme periode, logaritmen til folketallet, arbeidsmarkedsintegrasjon, vekst i antall arbeidsplasser i naboregioner, utdanningsnivå i befolkningen og boligbygging er uavhengige variabler.

	Justert betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	,050	,294
Arbeidsplassvekst	,229	,000
Folketall	,051	,324
Arbeidsmarkedsintegrasjon	,161	,001
Nabovekst	,041	,311
Utdanningsnivå	,028	,597
Boligbygging	,381	,000

Resultatet fra en regresjonsanalyse med boligbygging inkludert i modellen viser at det er klare forbindelser mellom nettoflytting og boligbyggingen i samme kommune. Dette vil neppe overraske noen. Det er naturlig å tenke seg at det er selve innflyttingen som resulterer i at det bygges mange boliger. På den annen side vil kommuner i varierende grad ha attraktive boligareal tilgjengelig, og variasjoner i tilgjengelige tomter vil kunne tenkes å være en faktor som påvirker attraktiviteten som bosted. Det er med andre ord viktig å ha tilgjengelige boliger, når man nå engang oppfattes som attraktiv. Når boligbyggingen dermed både kan tolkes som en årsak og et resultat av bostedsattraktivitet, må vi behandle den høye positive korrelasjonen med forsiktighet. Når vi setter boligbygging inn i modellen, slutter folketallet å være signifikant korrelert med flyttingen. Det samme gjør vekst i arbeidsplasser i nabokommuner. Dersom høy boligbygging er et resultat av bostedsattraktivitet, vil dette forstyrre modellen, og gjøre at andre forklaringsfaktorer får en lavere korrelasjon. Kulturindeksen er imidlertid overraskende lite påvirket, det er fremdeles svært svak korrelasjon mellom kultur og nettoflytting til kommunene.

4.1.7 Modell med ”kafelattefaktoren”

Den siste faktoren vi skal teste ut er antall kafeer, restauranter og puber i forhold til folketallet. Som indikator vil vi bruke antall arbeidsplasser i slike etableringer i forhold til folketallet.

Tabell 7: Resultat fra en lineær regresjonsanalyse der nettoflytting for norske kommuner i perioden 2008-1010 er avhengig variabel, mens kulturindeksen, arbeidsplassveksten i samme periode, logaritmen til folketallet, arbeidsmarkedsintegrasjon, vekst i antall arbeidsplasser i naboregioner, utdanningsnivå i befolkningen, boligbygging og kaféetthet er uavhengige variabler.

	Justert betaverdi	Signifikansnivå
Kulturindeksen	,032	,505
Arbeidsplassvekst	,226	,000
Folketall	,022	,673
Arbeidsmarkedsintegrasjon	,181	,000
Nabovekst	,053	,190
Utdanningsnivå	,013	,806
Boligbygging	,364	,000
Kaféetthet	,102	,024

Kaféettheten viser seg å ha en ganske sterk positiv sammenheng med nettoflyttingen. Kommuner med mange kafeer, puber og restauranter ser dermed ut til å ha systematisk høyere nettoflytting.

Den statistiske sammenhengen mellom kulturindeksen og nettoflyttingen til kommuner er fremdeles positiv. Men et signifikansnivå på 0,505 viser at sammenhengen er svært svak.

Det at kaféetthet har en signifikant påvirkning på flyttingen, mens kulturen ikke har det, er tankevekkende. Kan antallet kafeer ses på som en sosial indikator, som forteller at et sted har mange uformelle og åpne møteplasser? Kan slike sosiale forhold ha betydning for bostedsattraktivitet, mens det mer tradisjonelle kulturtilbudet har liten betydning? Også her kan vi imidlertid være i kontakt med en variabel som kan være både årsak og virkning. Kommuner med høy tilflytting vil naturlig ha en befolkning med løsere sosiale relasjoner til stedet, enn dem som har bodd der "alltid". De har dermed større behov for å komme seg ut og treffe folk og gjøre seg tilgjengelig for andre.

4.1.8 Oppsummering av modellene så langt

Vi har fram til nå forsøkt åtte modeller med stigende antall variabler for å teste kulturindeksens påvirkning på steders attraktivitet i relasjon til andre påvirkningsvariabler. Resultatene er oppsummert i tabellen under:

Tabell 8: Resultater fra de åtte forskjellige modellene, der kommunenes nettoflytting er avhengig variabel. Tallene i tabellen viser justert betaverdi, og fargene angir signifikansnivå. Mørkeste blå er signifikansnivå >0,01, mens lys blå er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1.

	1	2	3	4	5	6	7	8
Kulturindeks	-,020	-,004	-,085	,038	,050	,038	,050	,032
Arbeidsplassvekst		,364	,326	,286	,284	,282	,229	,226

Folketall			,304	,187	,175	,160	,051	,022
Arb.m.integrasjon				,308	,289	,280	,161	,181
Nabovekst arbpl					,115	,117	,041	,053
Utdanningsnivå						,035	,028	,013
Boligbygging							,381	,364
Kafetetthet								,102

Kort oppsummert viser ingen av modellene 1-8 at nettoflyttingen til kommunene er systematisk høyere for kommuner med høy kulturindeksverdi. Analysene gir ingen støtte for å hevde at kommuner med mye kultur er mer attraktive å flytte til enn sammenliknbare kommuner med lavere kulturindeksverdi.

4.2 Andre forklaringsfaktorer?

4.2.1 Analyse av flyttinger i tidligere perioder

Vi har så langt forsøkt å analysere kommuners nettoflytting i perioden 2008-2010 på bakgrunn av åtte forklaringsvariabler. Ingen av modellene viser at det er en signifikant sammenheng mellom nettoflytting til kommunene og omfanget av kultur i kommunene. Kanskje ville vi få en annen konklusjon dersom vi hadde undersøkt andre tidsperioder?

Nedenfor viser vi en tabell der vi har oppsummert resultatene av en regresjonsanalyse med den mest omfattende modellen for åtte overlappende treårsperioder.

Tabell 9: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med nettoflytting i kommunene som avhengig variabel. Verdiene viser justerte betaverdier, og fargene angir signifikansnivå. Mørk blå er signifikansnivå <0,01, lys blå er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1. Røde tall er negative.

	2001- 2003	2002- 2004	2003- 2005	2004- 2006	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009	2008- 2010
Arbeidsplassvekst	,259	,244	,188	,148	,274	,272	,288	0,23
Integrasjon	,218	,201	,274	,314	,327	,253	,268	0,18
Befolkningsstørrelse	,295	,235	,189	,178	,145	,068	,051	0,04
Nabovekst	,083	,048	,003	,053	,037	,062	,033	0,05
Kulturindeks	0,02	0,04	0,01	0,01	0,04	0,03	0,06	0,03
"Kafélatte"indeks	0,04	0,04	0,07	0,12	0,14	0,14	0,09	0,10
Utdanningsnivå	0,09	0,06	0,02	0,02	0,04	0,04	0,08	0,01
Boligbygging	0,22	0,34	0,31	0,29	0,24	0,33	0,33	0,36

Analysene av ytterligere åtte treårsperioder gir, som vi ser, ikke andre resultat med hensyn til kulturens betydning. Sammenhengen mellom kommuners nettoflytting og kulturindeksen er negativ i fire av periodene, positiv i fire perioder, og i alle tilfeller langt fra signifikante. Dette er resultater i tråd med hva vi ville forvente å finne dersom kultur ikke hadde noen sammenheng med bostedsattraktiviteten.

4.2.2 Analyse med ulike typer flytting

Vi har sett på nettoflyttingen til kommunene inkludert flytting til og fra utlandet, dvs. netto innvandring. Kan det tenkes at den høye innvandringen til Norge påvirker nettoflyttingen mye, og at denne utenlandske nettoinnvandringen følger andre mønstre, og der kultur ikke betyr så mye?

La oss derfor se på nettoflyttingen der vi skiller ut nettoinnvandring fra innenlands flytting, og der vi også ser på innvandrerbefolkningens flyttinger adskilt fra flyttinger til de som ikke har innvandrerbakgrunn.

Tabell 10: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med netto innvandring i kommunene som avhengig variabel. Verdiene viser justerte betaverdier, og fargene angir signifikansnivå. Mørk blå er signifikansnivå <0,01, lys blå er signifikansnivå mellom 0,01 og 0,1. Røde tall er negative.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,03	0,06	0,03	0,09	0,29	0,32	0,28	0,21
Integrasjon	0,08	0,12	0,11	0,03	0,05	0,12	0,16	0,21
Befolkningsstørrelse	0,11	0,19	0,18	0,12	0,01	0,10	0,14	0,23
Nabovekst	0,01	0,08	0,09	0,11	0,09	0,08	0,14	0,19
Kulturindeks	0,11	0,15	0,15	0,17	0,04	0,05	0,08	0,06
"Kafelatte"indeks	0,01	0,02	0,01	0,03	0,03	0,05	0,01	0,10
Utdanningsnivå	0,15	0,18	0,19	0,12	0,02	0,09	0,09	0,14
Boligbygging	0,04	0,03	0,01	0,04	0,05	0,04	0,03	0,05

Tabell 11: Analyse av innvanderbefolkningens flyttinger.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,10	0,12	0,09	0,10	0,01	0,02	0,01	0,05
Integrasjon	0,18	0,21	0,21	0,20	0,22	0,20	0,25	0,25
Befolkningsstørrelse	0,24	0,26	0,26	0,21	0,15	0,15	0,16	0,19
Nabovekst	0,04	0,02	0,05	0,02	0,03	0,02	0,02	0,03
Kulturindeks	0,08	0,07	0,09	0,11	0,17	0,14	0,09	0,05
Kafelatteindeks	0,00	0,04	0,03	0,01	0,08	0,12	0,06	0,02
Utdanningsnivå	0,16	0,18	0,16	0,12	0,11	0,14	0,17	0,18
Boligbygging	0,05	0,03	0,05	0,07	0,12	0,13	0,09	0,07

Tabell 12: Analyse av flyttinger til de uten innvandrerbakgrunn.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arbeidsplassvekst	0,24	0,18	0,12	0,08	0,13	0,13	0,14	0,06
Integrasjon	0,18	0,17	0,25	0,29	0,32	0,31	0,34	0,26
Befolkningsstørrelse	0,29	0,25	0,19	0,17	0,12	0,08	0,09	0,13
Nabovekst	0,08	0,03	0,03	0,00	0,01	0,02	0,09	0,13
Kulturindeks	0,04	0,01	0,04	0,04	0,05	0,00	0,06	0,02
Kafelatteindeks	0,04	0,03	0,07	0,12	0,13	0,16	0,07	0,02
Utdanningsnivå	0,09	0,06	0,01	0,02	0,05	0,04	0,08	0,00
Boligbygging	0,26	0,37	0,34	0,33	0,35	0,34	0,36	0,36

Resultatene fra disse analysene, viser at det var en ganske klar positiv sammenheng mellom netto innvandring og kulturindeksen i periodene fram til 2006. Etter det har det ikke vært noen signifikant sammenheng. Innvandringen fram til 2006 var kjennetegnet av at en stor andel av innvandrerne var flyktninger. Etter 2006 har arbeidsinnvandring fra nye EU-land vært dominerende. Flyktninger blir i stor grad bosatt i kommuner som har lagt til rette for det. Flyktningene vil i de fleste tilfeller ikke velge hvilken kommune de kommer til. Dermed er det naturlig å tolke den positive korrelasjonen mellom netto innvandring og kulturindeksen til at kommuner med mye kultur samtidig var mer tilbøyelige til å ta i mot flyktninger i perioden.

Innvandrerne flytter ofte i de første årene etter innvandringstidspunktet. Ettersom de derfor står for en stor andel av flyttingene mellom kommunene, vil det være interessant å se på flyttemønsteret til denne gruppen^v. Innvanderbefolkningens flyt-

tinger mellom norske kommuner er negativt korrelert med kulturindeksen i alle periodene. I bare en av periodene er sammenhengen signifikant.

Den gruppen som det nå gjenstår å analysere er flyttingen til den befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn (slik som SSB definerer det). Resultatene er vist i tabell 12. Her ser vi en negativ korrelasjon mellom nettoflytting og kulturindeksen i seks av periodene, en positiv korrelasjon i to av periodene. Ingen av periodene kan imidlertid vise til signifikante sammenhenger.

4.2.3 Analyser på regionnivå

Vi har så langt analysert nettoflyttingen til kommunene i Norge, uten å finne at kulturen spiller noen rolle. Kanskje vil resultatene bli annerledes dersom vi analyserer på regionnivå? Mange regionsentra har mye kultur, mens randkommuner ofte har lite. Kanskje vil regionsenterets kulturtilbud være en attraktivitetsfaktor også for nabokommuner? Hvis dette er tilfelle, kan det være at kulturen er en positiv faktor for nettoflyttingen på regionnivå, uten at vi dermed finner denne sammenhengen på kommunenivå.

Tabell 13: Resultat av en lineær regresjonsanalyse med nettoflytting i regionene som avhengig variabel.

	2001- 2003	2002- 2004	2003- 2005	2004- 2006	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009	2008- 2010
Arbeidsplassvekst	0,24	0,05	0,11	0,19	0,30	0,36	0,34	0,34
Integrasjon	0,36	0,31	0,38	0,34	0,32	0,28	0,36	0,36
Befolkningsstørrelse	0,30	0,25	0,29	0,22	0,28	0,24	0,29	0,25
Nabovekst	0,05	0,07	0,06	0,03	0,05	0,18	0,03	0,07
Kulturindeks	0,05	0,02	0,05	0,02	0,06	0,06	0,10	0,09
Kafelatteindeks	0,17	0,23	0,21	0,29	0,21	0,19	0,17	0,25
Univ/høgskole	0,12	0,15	0,03	0,12	0,05	0,00	0,01	0,06
Boligbygging	0,18	0,44	0,27	0,32	0,17	0,08	0,04	0,03

I tabellen ovenfor viser vi resultatene av regresjonsanalyser for de åtte siste treårsperiodene, der vi har gjennomført de samme analysene på regionnivå^{vi} som vi tidligere har gjort på kommunenivå.

Analysene på regionnivå viser omtrent samme resultat som analysene på kommunenivå, med noen interessante avvik. F.eks er boligbyggingen på regionnivået mindre viktig enn for kommunenivået.

Resultatene for kulturindeksen er imidlertid mer negative. Nå er sammenhengen mellom kulturindeksen og nettoflyttingen negativ i alle periodene. Sammenhengene er imidlertid ikke signifikante.

5. Avslutning

Vi har så langt analysert nettoflyttingen i norske kommuner og regioner på bakgrunn av Norsk kulturindeks og andre variabler som kan tenkes å påvirke nettoflyttingen.

Resultatene viser at vi ikke i noen modeller finner at kulturnivået til en region eller en kommune har en signifikant positiv innvirkning på nettoflyttingen. Dermed ser det ut til at steder med mye kultur ikke er påviselig mer attraktive som bosted enn steder med lite kultur.

Betyr dette at kultur overhodet ikke betyr noe for bostedsattraktiviteten? Nei, det er nødvendigvis ikke slått fast gjennom disse analysene.

For det første har vi bare målt kulturen i et enkelt år. Vi har påvist at kommuner med et høyt nivå på Norsk kulturindeks i 2011 ikke har hatt mer innflytting enn kommuner med lavt nivå i, verken i perioden 2008-2010 eller i de foregående tidsperiodene. Etersom vi bare har kulturindeks for ett år, har vi ikke muligheter til å se om endringer i kulturtilbudet har hatt betydning over tid. Kanskje er det ikke nivået på kulturen som har betydning på et gitt tidspunkt, men at kulturtilbudet viser en økning over tid? Dersom en positiv *endring* av kulturindeksen har betydning, uten at nivået som statistisk størrelse har det, burde analysene som er gjort i denne rapporten likevel vise en positiv sammenheng mellom nivå på kulturindeksen og nettoflyttingen. Dette fordi det normalt vil være en positiv sammenheng mellom dagens nivå og en positiv endring i foregående periode. Det kan imidlertid, i hvert fall rent teoretisk, tenkes at det er kommuner med systematisk lite kultur som har hatt størst positiv endring. I så fall ville analysene som vi har gjort, ikke fange opp at kommuner som har økt kulturtilbudet sitt, samtidig har fått en bedre flyttebalanse. Hvis vi hadde hatt anledning til å analysere bostedsattraktiviteten til kommuner som har forbedret sitt kulturtilbud i en periode, kunne resultatene i teorien blitt annerledes. Dette er noe vi planlegger å følge opp i senere analyser.

For det andre kan det hende at kommuner med utflyttingsproblemer i større grad enn andre satser på kultur for å kompensere for lav bostedsattraktivitet. Dermed vil det bli mer kultur i kommuner med utflytting, og dette vil også slå ut i de statistiske analysene slik at den eventuelle positive sammenhengen forsvinner. For å avdekke slike sammenhenger, må den statistiske analysen følges opp av casestudier og mer kvalitative tilnærminger. Vi håper å få anledning til å følge opp dette sporet nærmere i andre analyser enn denne.

Er da de politiske konsekvensene av de funnene vi presenterer i denne rapporten, at det ikke er hensiktsmessig å satse på kultur? En slik slutning vil vi ikke uten videre slutte oss til. Det kommer helt an på hva man mener med "hensiktsmessig". Vi tror at det er mange gode grunner til å satse på kultur, men de fleste handler sannsyn-

ligvis om å skape mer kultur! Instrumentelle begrunnelser for at kultur skaper ringvirkninger, attraktivitet, tilflytting, osv. viser seg å bygge på forutsetninger med svak eller ingen vitenskapelig holdbarhet.

Satsing på kultur ser ut til i hovedsak å skape – kultur!

Litteraturliste

- Angel, Sofia, Peter J. Hansen og Lars Ramme Nielsen. 2006. In search of experience economy, NORDON.
- Arnestad, Georg. 2009. Hva er egentlig opplevelsesøkonomi?. Nordisk kulturpolitisk tidsskrift 1:2009.
- Arnestad, Georg. (red). 1995. Kultur og regionalutvikling. Tano.
- Aronsen, Mats. 2006. Kreative næringer i Arendal - Kartlegging og potensial, Agderforskning, Prosjektrapport 04/2006.
- Asheim, B. T. P. Cooke og T. Martin. 2006. Clusters and Regional Development – Critical Reflections and Explorations. Routledge London.
- Baumol, W. Macroeconomics of unbalanced growth. 1967. American Economic Review, årgang 57, nr. 2 (s. 415-427).
- Bille, Trine. 2009. Oplevelsesøkonomiens betydning i økonomien og kulturpolitikken. I Nordisk kulturpolitisk tidsskrift 1:2009.
- Bille, Trine og Mark Lorenzen. 2008. Den danske oplevelsesøkonomi Afgrænsning, økonomisk betydning og vækstmuligheter. Forlaget Samfundslitteratur.
- Bærenholdt, Ole Jørgen og Jon Sundbo (red) 2008. Oplevelsesøkonomi produktion, forbrug, kultur. Forlaget Samfundslitteratur.
- Caves, Richard E. 2000. Creative Industries – Contracts between art and commerce. Harvard university press.
- Copenhagen institute for futures studies. 2005. The Creative Man, Gyldendal.
- Department for culture, media and sport, Creative industries – the regional dimension, the report of the regional issue working group. DETR 2010
- Devoteam Davinci. 2008. Evaluering av forprosjekt kulturbasert næringsutvikling,
- EU, Directorate Central for Education and Culture. 2006. The Economy of Culture in Europe.
- EU, GREEN PAPER 2010, European Commission. Unlocking the potential of cultural and creative industries
- Florida, Richard & Irene Tinagli. 2004. Europe in the Creative age. Software industry center.

- Florida, Richard. 2002. The rise of the creative class – And how it's transforming work, leisure, community and everyday life, New York Basic Books.
- Florida, Richard. 2007. The flight of the Creative Class – The new Global Competition for Talent. Collins, New York.
- Florida, Richard. 2008. Who's your city? How the Creative Economy is making where to live the most important decision of your Life. New York Basic Books.
- Glaeser, E. og Gottlieb, J.D. 2006. Urban resurgence and the consumer city. Discussion paper no 2109. Harvard Institute of Economic Research. Cambridge, Massachusettes.
- Gripsrud, Jostein; Helle Sjøvaag og Ingunn Voster. 2006. Kunstnerisk kapital – en uutnyttet ressurs – et eksplorerende forprosjekt om billedkunstens forhold til omverdenen. KS program for storbyrettet forskning.
- Haukeland, Per Ingvar og Bent Aslak Brandtzæg. 2009. Den brede verdiskapingen - Et bærekraftig utviklingsperspektiv på natur- og kulturbasert verdiskaping. Telemarksforskning. Notat 20/2009.
- Hedmark fylkeskommune. 2009. Regional plan for opplevelsesnæringer i Hedmark – Høringsutkast Planprogram, juni 2009.
- Inkpen, A. C. 1996. Creating Knowledge through Collaboration. California management Review, 39, 1.
- Innovasjon Norge, 2009. Masterplan 2010 – kultur og opplevelse, datert 14.09.09. Internt notat
- Innovasjon Norge. 2009b. Policy kultur og opplevelse 2010, datert 18.12.09. Internt notat
- Isaksen, Arne og Markus M. Bugge. 2007. Kultur - retur - Fylkeskommunenes satser på kulturbasert næringsutvikling. NIFU/STEP rapport 4:2007
- Isaksen, Arne. 2011. Kulturhus som kreativitetsmagnet? Stat & Styring 03/2011
- Jorselje, Ingelin. 2009. Stedsutvikling og sosiale nettverk – Betydningen av kunstnere og sosiale nettverk for steds- og næringsutvikling i en kommune. Bacheloroppgave Handelshøyskolen BI
- Jøsendal, Kari, Christin Berg, Anne Solheim, Barclay Stevenson. 2009. Kreative næringer i Rogaland. IRIS, rapport 44:2009.
- Karlstad, Stig. 2005. Kultur næringer lengst nord - verdiskaping, lønnsomhet eller bare kultur? Norut/NIBR Finnmark. Rapport 15:2005
- Kleppe, Bård. 2011. Norsk kulturindeks 2011. Telemarksforskning. Notat 13/2011

- Kobro, Lars Ueland. 2009. Kultur og næring, Telemarksforskning. Notat 35/2009.
- Kultur og næringsdepartementet, St.meld. nr.22. 2004 – 2005, Kultur og næring.
- Kunnskapsparken Hedmark, Lillehammer Kunnskapspark. 2004. Kultur- og opplevelsesnæringer i Innlandet. Rapport november/04.
- Mandag Morgen og Citisense. 2008. Place Matters. Nye perspektiver på by- og næringsutvikling. Et kunnskaps- og inspirasjonsnotat.
- Nærings- og handelsdepartementet, Kultur- og kirke departementet og Kommunal og regionaldepartementet. 2007. Handlingsplan om kultur og næring.
- Pine II, B. Joseph & James H. Gilmore. 1999. The Experience Economy – Work is theatre & every business a stage. Harvard Business school press Boston, Massachusetts.
- Power, Dominic og Tobias Nielsén. 2010. Creative and Cultural Industries. , Europa Innova European Cluster Observatory.
- Ringstad, Vidar. 2002. Kulturøkonomi: Perspektiver, problemstillinger, modeller og analysemetoder. Telemarksforskning-Bø: Rapport nr. 191.
- Ringstad, Vidar. (2005). Retorikk og kulturpolitikk. Magma 5:2005.
- Ryssevik, Jostein og Jan Erik Grindheim. 2007. Lidenskap og levevei – en studie av utvalgte kulturnæringer i Hordaland. Ideas2evidence, rapport 5/2007.
- Røed, Helge, Knut Hidle Kirsti M. Hjemdahl. 2009 Kulturen og det regionale Norge. Agderforskning. Prosjektrapport 06/2009.
- Schumpeter, J. A. 1934. The Theory of Economic Development an Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle. Harvard University Press.
- Snel, Anna. 2011. For the Love of Experience. Changing the Economy discourse. (Phd dissertation på eget forlag)
- St. John, Richard. 2010. The 8 Traits Successful People Have In Common.
- Stavangerregionen næringsutvikling. 2010. Kulturnæringene i Stavanger-regionen – Strategi- og handlingsplan 2010-2013.
- Stortingsmelding nr. 7 (2008-2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge
- United Nation Report. 2008. Creative Economy Report – The Challenge of Assessing the Creative Economy: towards Informed Policy-making.

Wallin Weihe, Hans Jørgen og Carsten Syvertsen. 2009. Utvikling av kultur som en strategisk kraft – et konseptuelt bidrag sett ut fra et kunnskapsperspektiv. Magma, nr.9:.

Wood, Phil. 2001. Creative industries and civil society: The new cultural policy. , converge@nottingham.

-
- ⁱ Alle data om flyttinger er hentet fra SSB.
- ⁱⁱ Data over arbeidsplassvekst er hentet fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB. Input i modellen er kommunens endring i arbeidsplasser i prosentpoeng av samlet sysselsetting i kommunen.
- ⁱⁱⁱ Vi bruker en lineær modell: Nettoflytting til kommune $x = \text{beta1} * \text{Arbeidsplassveksten i kommune } x + \text{beta2} * \text{kulturindeksen til kommune } x + \text{restledd}$. Senere utvider vi med nye variabler etter samme enkle modell.
- ^{iv} Alle tall over pendling er basert på data fra registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.
- ^v Vi bruker SSBs definisjon på innvandrerbefolkningen, og data over innvandrerbefolkningens flyttinger er levert av SSB.
- ^{vi} Vi bruker såkalte politiske regioner, dvs at kommunene er gruppert i regioner etter faktisk nærings- eller politisk samarbeid. Det er de samme regionene som brukes i NæringsNM, og inndelingen er i de fleste tilfeller også samsvarende med regioninndelinger som fylkeskommunene bruker. Vi har delt landets 430 kommuner inn i 83 slike regioner.